

Strategia i procesy zarządzania ryzykiem stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej określane jest jako ryzyko wynikające z narażenia aktualnego i przyszłego wyniku finansowego Banku oraz kapitałów wewnętrznych na niekorzystny wpływ zmian rynkowych stóp procentowych.

Wyznaczony poziom ryzyka stopy procentowej stanowi pochodną wielkości i kierunków zmian stóp procentowych oraz wielkości i terminów przeszacowania (zmiany poziomu oprocentowania) pozycji generujących przychody z tytułu odsetek i koszty odsetkowe. Niniejsze regulacje będące podstawą opracowania ryzyka stopy procentowej to:

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka;
- 2) Wytyczne w sprawie zarządzania ryzykiem stopy procentowej wynikającym z działalności zaliczanej do portfela niehandlowego Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA/GL/2018/02 z dnia 19.07.2018 roku);
- 3) Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach
- 4) Rekomendacja G Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego dotycząca zarządzania ryzykiem stopy procentowej w bankach (tekst zaktualizowany przyjęty przez Komisję Nadzoru Bankowego w dniu 11 grudnia 2002 roku);
- 5) Metodyka BION Komisji Nadzoru Finansowego.

Realizacja strategii Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej

1. Celem strategicznym Banku w odniesieniu do ryzyka stopy procentowej jest minimalizacja negatywnych zmian w zakresie wyniku finansowego, na skutek niekorzystnych zmian rynkowych stóp procentowych; ponadto celem jest zidentyfikowanie podstawowych zagrożeń związanych z tym ryzykiem, z jednoczesnym zastosowaniem odpowiednich metod zarządzania mających na celu eliminację zagrożeń nierównomiernej reakcji różnych pozycji bilansowych na zmiany stóp procentowych, a przez to na zmiany przychodów i kosztów odsetkowych.

2. Realizacja strategii Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej oparta jest m.in. na następujących zasadach:

- 1) do pomiaru ryzyka stopy procentowej Bank stosuje metodę luki stopy procentowej,
- 2) do oceny tego ryzyka Bank może dodatkowo wykorzystywać również inne metody, np. badania symulacyjne wpływu zmian stóp procentowych na przychody odsetkowe, koszty odsetkowe i w konsekwencji na zmiany wyniku odsetkowego oraz wpływu na ekonomiczną wartość kapitału,
- 3) zarządzanie ryzykiem stopy procentowej koncentruje się na zarządzaniu ryzykiem przeszacowania, ryzykiem bazowym, na kontroli ryzyka opcji klienta oraz na analizie zmian w zakresie krzywej dochodowości i ewentualnego wpływu tych zmian na ekonomiczną wartość kapitału,
- 4) Bank ogranicza poziom ryzyka stopy procentowej poprzez stosowanie systemu limitów i odpowiednie kształtowanie struktury aktywów, pasywów i zobowiązań pozabilansowych.

3. Zakłada się, że zmiana stóp procentowych sama w sobie nie jest źródłem potencjalnych strat dla Banku; narażenie na negatywne oddziaływanie na wyniki Banku związane jest z występującymi różnicami w wielkościach i strukturze aktywów i pasywów przeszacowywanych w poszczególnych przedziałach czasowych oraz niekorzystnymi i trudnymi do przewidzenia zmianami rynkowych stóp procentowych.

4. Bank dążyć będzie do kształtowania struktury aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych w taki sposób, by uzyskać optymalne efekty w zakresie poziomu wyniku odsetkowego, przy zakładanych zmianach rynkowych stóp procentowych; jednocześnie zachowany będzie warunek bezpieczeństwa wyniku odsetkowego przy nieoczekiwanej zmianie tych stóp w kierunku przeciwnym od zakładanego.

W celu utrzymania założonego w planach strategicznych oraz w rocznych planach finansowych, profilu ryzyka, Bank zmienia swoje narażenie na ryzyko stopy procentowej za pomocą następujących działań:

- 1) inwestowania (głównie poprzez sterowanie terminami zapadalności lokat o stałym oprocentowaniu deponowanych w Banku Zrzeszającym oraz papierów wartościowych),
- 2) kredytowania (ustalanie parametrów produktów kredytowych),
- 3) finansowania zewnętrznego (w tym polityki depozytowej),
- 4) ustalania oprocentowania,
- 5) zarządzania terminami przeszacowania stóp procentowych oraz terminami zapadalności i wymagalności dla poszczególnych aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych.

Realizacja strategii Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej

1. Celem strategicznym Banku w odniesieniu do ryzyka stopy procentowej jest minimalizacja negatywnych zmian w zakresie wyniku finansowego, na skutek niekorzystnych zmian rynkowych stóp procentowych; ponadto celem jest zidentyfikowanie podstawowych zagrożeń związanych z tym ryzykiem, z jednoczesnym zastosowaniem odpowiednich metod zarządzania mających na celu eliminację zagrożeń nierównomiernej reakcji różnych pozycji bilansowych na zmiany stóp procentowych, a przez to na zmiany przychodów i kosztów odsetkowych.

2. Realizacja strategii Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej oparta jest m.in. na następujących zasadach:

- 1) do pomiaru ryzyka stopy procentowej Bank stosuje metodę luki stopy procentowej,
- 2) do oceny tego ryzyka Bank może dodatkowo wykorzystywać również inne metody, np. badania symulacyjne wpływu zmian stóp procentowych na przychody odsetkowe, koszty odsetkowe i w konsekwencji na zmiany wyniku odsetkowego oraz wpływu na ekonomiczną wartość kapitału,
- 3) zarządzanie ryzykiem stopy procentowej koncentruje się na zarządzaniu ryzykiem przeszacowania, ryzykiem bazowym, na kontroli ryzyka opcji klienta oraz na analizie zmian w zakresie krzywej dochodowości i ewentualnego wpływu tych zmian na ekonomiczną wartość kapitału,
- 4) Bank ogranicza poziom ryzyka stopy procentowej poprzez stosowanie systemu limitów i odpowiednie kształtowanie struktury aktywów, pasywów i zobowiązań pozabilansowych.

3. Zakłada się, że zmiana stóp procentowych sama w sobie nie jest źródłem potencjalnych strat dla Banku; narażenie na negatywne oddziaływanie na wyniki Banku związane jest z występującymi różnicami w wielkościach i strukturze aktywów i pasywów przeszacowywanych w poszczególnych przedziałach czasowych oraz niekorzystnymi i trudnymi do przewidzenia zmianami rynkowych stóp procentowych.

4. Bank dążyć będzie do kształtowania struktury aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych w taki sposób, by uzyskać optymalne efekty w zakresie poziomu wyniku odsetkowego, przy zakładanych zmianach rynkowych stóp procentowych; jednocześnie zachowany będzie warunek bezpieczeństwa wyniku odsetkowego przy nieoczekiwanej zmianie tych stóp w kierunku przeciwnym od zakładanego.

5. W celu utrzymania założonego w planach strategicznych oraz w rocznych planach finansowych, profilu ryzyka, Bank zmienia swoje narażenie na ryzyko stopy procentowej za pomocą następujących działań:

- 1) inwestowania (głównie poprzez sterowanie terminami zapadalności lokat o stałym oprocentowaniu deponowanych w Banku Zrzeszającym oraz papierów wartościowych),
- 2) kredytowania (ustalanie parametrów produktów kredytowych),
- 3) finansowania zewnętrznego (w tym polityki depozytowej),
- 4) ustalania oprocentowania,
- 5) zarządzania terminami przeszacowania stóp procentowych oraz terminami zapadalności i wymagalności dla poszczególnych aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych.

6. Ponadto w celu efektywnego zarządzania strukturą pozycji oprocentowanych, wykonuje się następujące działania:

- 1) prowadzi się monitoring kształtowania się podstawowych dla Banku zewnętrznych stóp procentowych:
 - a) stopy redyskonta weksli NBP,
 - b) obligacji skarbowych,
 - c) stawek rynku międzybankowego WIBID/WIBOR.
- 2) analizuje się kształtowanie oprocentowania własnych produktów oprocentowanych na tle stóp rynkowych oraz oferty konkurencyjnych banków i instytucji kredytowych na lokalnym rynku usług finansowych,
- 3) zarządza się poszczególnymi grupami aktywów i pasywów w taki sposób, aby zapewnić realizację optymalnej, w danych warunkach, wysokości marży odsetkowej Banku.

Kompetencje organów Banku.

1. Rada Nadzorcza w ramach pełnionego nadzoru właścicielskiego dokonuje okresowej oceny dotyczącej wszystkich aspektów zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Banku, w tym zgodności prowadzonej polityki z obowiązującą strategią oraz planem finansowym.
2. Zarząd przedstawia Radzie Nadzorczej raporty z zakresu analizy ryzyka stopy procentowej w cyklach półrocznych; w przypadku wystąpienia znaczącego wpływu ryzyka stopy procentowej na wynik finansowy Banku, Rada Nadzorcza otrzymuje raporty ze zwiększoną częstotliwością.

Metody pomiaru ryzyka stopy procentowej

1. Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej w Banku ma charakter:

- 1) skonsolidowany – oznacza to, że obejmuje ono łącznie wszystkie jednostki i komórki organizacyjne Banku oraz
 - 2) całościowy – uwzględniane są przy analizie wszystkie istotne dla Banku rodzaje ryzyka stopy procentowej w powiązaniu z innymi rodzajami ryzyk bankowych.
2. Pomiar ryzyka stopy procentowej obejmuje wszystkie oprocentowane pozycje bilansowe i pozabilansowe zarządzane przez jednostki i komórki organizacyjne Banku.

W ramach ryzyka stopy procentowej, Bank wyróżnia następujące kategorie ryzyka:

- 1) ryzyko przeszacowania (ryzyko niedopasowania terminów przeszacowania),
- 2) ryzyko bazowe,
- 3) ryzyko opcji klienta.

Najważniejszą część ryzyka stopy procentowej w Banku związana jest z ryzykiem przeszacowania oraz ryzykiem bazowym, gdyż według obserwacji historycznych, w największym stopniu wpływa na poziom zmian wyniku odsetkowego.

Pomiar ryzyka przeszacowania oraz bazowego polega na:

- 1) porównaniu, metodą luki stopy procentowej, wielkości aktywów Banku przeszacowywanych w danym przedziale czasowym z wartością pasywów przeszacowywanych w tym samym przedziale czasowym, w podziale na poszczególne stopy referencyjne,
- 2) wyliczaniu zmian wyniku odsetkowego w przyjętych okresach, na podstawie założonych zmian stóp procentowych,
- 3) poza analizą opisaną w punktach 1 i 2 powyżej, wyliczaniu zmian wartości ekonomicznej kapitału, przy różnych scenariuszach zmian w zakresie krzywej dochodowości.

Ryzyko opcji klienta bada się na dwóch poziomach:

- 1) w ramach opracowywania nowych produktów lub zmian w już obowiązujących regulacjach, tak by uniknąć zawierania zobowiązań zbyt ryzykownych dla Banku,
- 2) poprzez analizę poziomu wykorzystywania opcji klienta, na podstawie zrywalności depozytów oraz spłat kredytów przed terminem umownym, i jego wpływu na zmianę wyniku odsetkowego oraz na zmianę wartości ekonomicznej kapitału.

Bank do pomiaru stopnia narażenia na ryzyko stopy procentowej stosuje:

- 1) metodę luki (jako podstawowe narzędzie analityczne),
- 2) metodę symulacji zmian wyniku odsetkowego,
- 3) analizę podstawowych wskaźników związanych z ryzykiem stopy procentowej,
- 4) metodę szacowania zmian wartości ekonomicznej banku.

Analiza luki jest miernikiem statycznym, odzwierciedlającym m.in. poniższe założenia:

- 1) struktura bilansu, pozycji pozabilansowych oraz terminów przeszacowania zaobserwowana na datę analizy nie zmienia się w przyszłości,
- 2) założona zmiana stóp procentowych nie zostanie zniwelowana w przyszłości zmianą w odwrotnym kierunku,
- 3) przy badaniu wpływu niedopasowania w terminach przeszacowania (ryzyko przeszacowania) na wynik odsetkowy, stopy procentowe wszystkich aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych zmieniają się o taką samą skalę punktów procentowych,
- 4) przy badaniu wpływu na wynik odsetkowy dodatkowo ryzyka bazowego, przyjmuje się założenie, że stopy procentowe poszczególnych grup aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych zmieniają się o zróżnicowaną skalę punktów procentowych, zgodnie z charakterystyką oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Rodzaje luk, które mogą wystąpić w Banku:

- 1) luka dodatnia - jeśli wielkość przeszacowanych aktywów w danym okresie jest wyższa od przeszacowanych w tym samym czasie pasywów; utrzymywanie luki dodatniej jest korzystne, gdy przewidywany jest wzrost rynkowych stóp procentowych;
- 2) luka ujemna - jeśli wielkość przeszacowanych pasywów w danym okresie jest wyższa od przeszacowanych w tym samym czasie aktywów; utrzymywanie luki ujemnej jest korzystne, gdy przewidywany jest spadek rynkowych stóp procentowych;
- 3) luka zerowa – gdy przeszacowane wielkości aktywów i pasywów są sobie równe - Bank nie jest narażony na ryzyko stopy procentowej z tytułu ryzyka przeszacowania.

Luka skumulowana jest sumą luk w poszczególnych przedziałach przeszacowania, w ujęciu narastającym; Bank wylicza lukę skumulowaną, liczoną od przedziału, dla którego termin możliwej korekty stóp procentowych jest najkrótszy, do przedziału o najbardziej odległym terminie wystąpienia takiej korekty. Bank dodatkowo wyznacza względny współczynnik luki obliczany jako stosunek luk niedopasowania w poszczególnych przedziałach przeszacowania oraz luki narastającej (skumulowanej) w poszczególnych przedziałach przeszacowania, do łącznej sumy aktywów oprocentowanych; ponadto wyliczany jest wskaźnik luki ważony w okresie pozostającym do końca danego roku kalendarzowego; wskaźniki te wyliczane są również w ramach wyodrębnionych grup stóp referencyjnych.

Oprócz opisanych metod pomiaru i obszarów identyfikacji ryzyka stopy procentowej bank szacuje również interakcje ryzyka stopy procentowej z innymi rodzajami ryzyka, tj:

- a. ryzykiem kredytowym (wzrost kredytów zagrożonych);
- b. ryzykiem płynności (wzrost wykorzystania zobowiązań pozabilansowych, odpływ depozytów niskoprocentowanych i ich zastąpienie depozytami o wyższym oprocentowaniu).

Limity poziomu ryzyka stopy procentowej

1. System limitów pozwala na kontrolę ekspozycji Banku na ryzyko stopy procentowej.

2. Wyznacza się następujące rodzaje limitów:

- 1) limity niedopasowania (luki) w przedziałach przeszacowania,
- 2) limit maksymalnej zmiany wyniku odsetkowego w okresie 12 miesięcy od daty analizy na skutek występującego w Banku ryzyka przeszacowania, ryzyka bazowego i opcji klienta,
- 3) limit maksymalnej zmiany wartości ekonomicznej kapitału, przy założeniu szokowej zmiany stóp procentowych,
- 4) limit maksymalnej zmiany wartości ekonomicznej kapitału w ramach testów scenariuszowych,
- 5) limity związane z wykorzystaniem opcji klienta,
- 6) limit minimalnej rozpiętości pomiędzy marżą odsetkową i marżą graniczną.

3. Wysokość limitów ustalona jest na podstawie odrębnych analiz, obejmujących:

- 1) uwarunkowania wynikające z przepisów prawa, w tym z rekomendacji KNF,
- 2) akceptowany przez Radę Nadzorczą ogólny poziom ryzyka Banku,
- 3) kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w okresach historycznych,
- 4) bieżącą i planowaną strukturę pozycji bilansowych i pozabilansowych, mających wpływ na poziom ryzyka stopy procentowej, z uwzględnieniem poziomu funduszy własnych.

Bank wyznacza limity niedopasowania (luki) w przedziałach przeszacowania:

- 1) limit globalny luki (luka skumulowana). Limit ten wyznacza się jako udział luki skumulowanej, w relacji do wartości bilansowej aktywów, na poziomie 18%.
- 2) w przedziałach powyżej 12 miesięcy (limity długoterminowe). Limity te wyznacza się jako wartość luki w przedziałach przeszacowania powyżej 12 miesięcy, w relacji do funduszy własnych, na poziomie:
 - a) w przedziale powyżej 1 roku do 2 lat: 5% funduszy własnych,
 - b) w przedziale powyżej 2 lat do 5 lat: 3% funduszy własnych
 - c) w przedziale powyżej 5 lat: 2% funduszy własnych.

1. Bank wyznacza limit zmian wyniku odsetkowego na skutek występującego w Banku niedopasowania pomiędzy aktywami i pasywami wrażliwymi na zmiany stóp procentowych oraz na skutek występującego w Banku ryzyka opcji klienta oraz ryzyka bazowego, w okresie 12 miesięcy od daty analizy ryzyka stopy procentowej.
2. Limit zmian w wyniku odsetkowym określany jest dla przedziałów przeszacowania do 12 miesięcy włącznie, dla aktywów / pasywów wrażliwych na zmianę stopy procentowej; zgodnie z przyjętą metodą.
3. Limit zmian w wyniku odsetkowym określa maksymalną, dopuszczalną zmianę tego wyniku w skali 12 miesięcy spowodowaną zmianą stóp procentowych o jeden punkt procentowy (1,00 p.p.) przy przyjęciu niedopasowania między poszczególnymi stawkami bazowymi w wysokości 10 p.b., z uwzględnieniem pozostałych założeń metodyki przeprowadzania testów warunków skrajnych (stress test).
4. Wyznacza się limit zmian wyniku odsetkowego na skutek niedopasowania pomiędzy aktywami i pasywami w przedziałach przeszacowania do 12 miesięcy oraz na skutek ryzyka bazowego, na poziomie 15% oraz limit na poziomie 20 funduszy własnych, przy założeniu zmian stóp procentowych o 200 p.b.; przy monitorowaniu poziomu ryzyka przyjmuje się większą z wartości bezwzględnych zmian wyniku odsetkowego wyliczonego dla wzrostu i spadku stóp procentowych.
5. Wyznacza się limit zmian wyniku odsetkowego z tytułu ryzyka przeszacowania w okresie 12 miesięcy na poziomie 35 % annualizowanego wyniku odsetkowego netto z daty badania, przy założeniu zmiany stóp procentowych o 100 p.b.
6. Wyznacza się limit zmian wyniku odsetkowego z tytułu ryzyka opcji klienta w okresie 12 miesięcy na poziomie 5% annualizowanego wyniku odsetkowego netto z daty badania, przy założeniu zmiany stóp procentowych o 100 p.b.
7. Wyznacza się limit zmian wyniku odsetkowego z tytułu ryzyka bazowego w okresie 12 miesięcy na poziomie 10% annualizowanego wyniku odsetkowego netto z daty badania, przy założeniu niedopasowania między zmianami stawek bazowych w wysokości 10 p.b.
8. Dodatkowo w oparciu o powyższe zasady obliczeń, przy założeniu zmiany stóp procentowych o 1,00 p.p., wyznacza się limit zmian wyniku odsetkowego na skutek niedopasowania pomiędzy aktywami i pasywami w przedziałach przeszacowania do 12 miesięcy, ryzyka opcji klienta oraz na skutek ryzyka bazowego, na poziomie 40 annualizowanego wyniku odsetkowego netto z daty badania; przy monitorowaniu poziomu ryzyka przyjmuje się większą z wartości bezwzględnych zmian wyniku odsetkowego wyliczonego dla wzrostu i spadku stóp procentowych.

W celu utrzymania założonego profilu narażenia na ryzyko stopy procentowej Zarząd Banku może określać niezbędne działania jakie winny być podjęte w Banku.

Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej objęte jest systemem mechanizmów kontrolnych uwzględniających wszystkie elementy tego procesu, a zwłaszcza narzędzia pomiaru, ocenę realizacji

polityki Banku, system kompetencji i odpowiedzialności, mechanizmy informacyjno – sprawozdawcze stosowane na poszczególnych szczeblach zarządzania.

Kontrole przeprowadzane w ramach kontroli wewnętrznej funkcjonalnej są dokumentowane zgodnie z obowiązującymi w Banku zasadami.

Szczegółowe informacje ryzyka stopy procentowej zawarte są w Zasadach zarządzania ryzykiem stopy procentowej, które jest udostępnione wszystkim zainteresowanym w formie papierowej w Centrali Banku Spółdzielczego w Łukowie ul. Chopina w Sekretariacie.